

Мехович С.А.,

к.е.н., професор кафедри економічного аналізу та обліку НТУ “ХПІ”,
м. Харків

Колесніченко А.С.,

аспірант, НТУ “ХПІ”, м. Харків

МЕТОДИЧНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ ЗА НЕРЕГУЛЬОВАНИМ ТАРИФОМ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОПТОВОГО РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ УКРАЇНИ

Сьогодні впровадження у вітчизняній електроенергетичній галузі нових ринкових відносин пов’язане, насамперед, з формуванням конкурентної моделі ринку електроенергії згідно з відповідними документами Президента та Уряду України.

Відповідно до Концепції функціонування та розвитку ОРЕ, головними цілями розвитку ринку електроенергії в Україні є:

- забезпечення енергетичної безпеки держави;
- надійне та безперебійне задоволення потреб споживачів в електроенергії за оптимальною ціною на основі конкуренції між виробниками та постачальниками з урахуванням економічно обґрунтованих витрат на її виробництво, передачу та постачання;
- забезпечення фінансової стабільності і прибутковості підприємств електроенергетичної галузі та залучення інвестицій;
- подальший розвиток конкурентного середовища на ринку;
- технічне оновлення електроенергетичної галузі [1].

Розробкою теоретичних та практичних заходів щодо удосконалення роботи постачальників електричної енергії займається численний ряд науковців та експертів, серед яких: Блінов І., Кириленко О., Дупак О., Кальченко В., Комова С. та інші. Проте в умовах реформування оптового ринку електричної енергії перед учасниками взаємовідносин щодо постачання електроенергії постають нові завдання.

Первинні положення Концепції оптового ринку електроенергії не виключали можливості роботи постачальників електричної енергії за

нерегульованим тарифом (далі - ПНТ). За задумом, вони повинні були конкурувати з монополістами – постачальниками за регульованим тарифом (далі - ПРТ), змушуючи їх зменшувати свої витрати і, відповідно, знижувати ціни для кінцевих споживачів.

Розквіт діяльності ПНТ припав на середину - кінець 1990-х років, коли грошові розрахунки за електроенергію були мало розповсюдженими. У той час частка незалежних постачальників на ринку наближалася до 30%. Національна комісія з питань регулювання електроенергетики видала сотні ліцензій на постачання електроенергії за нерегульованим тарифом. Але, як правило, електроенергія була лише складовою частиною багатоходових угод - товарообмінних операцій або торгівлі старими боргами, на яких і зароблявся чималий прибуток.

Вже в перші роки роботи ПНТ доводилося працювати виключно на свій страх і ризик. Основні ускладнення для здійснення ефективної діяльності посилювалися тим фактом, що було необхідно підтримувати розвиток партнерських відносин не тільки з представниками великих промислових підприємств, які знаходилися на поставці, але й з керівниками ПРТ, які фактично є прямими конкурентами, з місцевою владою, тощо.

Перехід до ринку прямих договорів призведе до виникнення у постачальників певних ризиків, яких зараз немає. Зокрема, відповідальність постачальника перед споживачем збільшиться за відсутності необхідного фінансового забезпечення: активів, гарантій, тощо. Це виставить вимоги до значного удосконалення системи укладання договорів. Зросте також роль планування обсягів купівлі електроенергії і графіків навантажень. Тобто залежність постачальників від інформації, наданої споживачем, збільшиться.

Ринок прямих договорів пред'являє більш високі вимоги до обліку. Але автоматизована система комерційного обліку електроенергії (АСКОЕ), про необхідність якої говорять уже багато років, є далеко не у всіх учасників ринку. Проте справи у ПРТ йдуть значно гірше, ніж у незалежних постачальників, яким кошти для цього не виділяються.

Окремої уваги заслуговує питання розбіжності фактичних витрат електроенергії і нормативних. ПНТ купують в ринку електроенергію з урахуванням нормативних технологічних втрат електроенергії, а ПРТ - фактичних, які сьогодні в переважній більшості областей нижче нормативних. В результаті у незалежних постачальників виникають більші витрати. Такий підхід до формування цін повинен бути змінений.

ПНТ часто ставляться в такі умови, коли вони стають неконкурентоспроможними. Фактично зараз конкурувати з ПРТ можуть тільки ті, у кого є власне виробництво електроенергії. У той же час на ПРТ покладаються більш складні завдання. Якщо незалежний постачальник, не домовившись із споживачем, може відмовитися від поставки, то постачальник електроенергії за регульованим тарифом відмовити йому в укладенні договору не має права.

Оборотний капітал ПНТ значно менше, ніж у ПРТ, що практично не залишає їм жодних шансів на успіх у конкурентній боротьбі на біржі, який представляє балансуєчий ринок. Вони також стурбовані відсутністю прозорого механізму допуску їх до нового ринку. І вже зараз попереджають про загрозу монополізації ринку фінансово-промисловими групами, які можуть скуповувати всі ф'ючерсні контракти, а потім спекулювати на вторинному ринку електроенергії.

Таким чином, в інтересах суспільства розвивати конкуренцію на ринку постачання електричної енергії, адже нові умови роботи на ринку електричної енергії диктують більш жорсткі правила.

Література:

1. Блінов І., Кириленко О. Реформування електроенергетичного сектору України: стан і перспективи // Національна безпека і оборона. – 2012. - №6. – С.43-45.
2. Окорочков Р.В. Рыночные преобразования в электроэнергетике: возможности и угрозы. – СПб.: Наука, 2006. – 252 с.
3. Надежность либерализованных систем энергетики / В.А.Баринов, В.А.Савельев, М.Г.Сухарев и др. – Новосибирск: Наука, 2004. – 333 с.